

Els drets de Ciutadania i la Societat de Nacions

L'estrall de la guerra

La guerra europea va alliberar nombre de nacions europees treient-les de l'enquadrament en què vivien, rebaixades a la categoria de províncies, dintre d'Estats que no els eren propis; no va estendre, però, aquest benefici a totes les que a Europa es trobaven en el mateix cas, ni l'alliberació la pogué produir sense ocasionar alhora, una greu pertorbació.

Fou l'alliberació resultat d'una guerra i en conseqüència, dirigida i presidida per un interès militar. Les fronteres, per tant, dels nous Estats, no van ésser determinades per comissions de folkloristes, historiadors i filòlegs, sinó, com és molt natural, pel consell dels Estats Majors que l'havien dirigit. Els que haveu llegit el curs de geografia humana que el professor de l'antiga Escola del Treball de la Mancomunitat, Sr. Pau Vila, va editar al Centre Excursionista de Catalunya, sabeu el que també ensenya l'experiència: que els moviments de població, no són presidits per les lleis de la guerra, sinó per les necessitats de la pau; l'interès de guerra, per imposició de sa pròpia naturalesa, no es pot entretenir ni deturar davant dels que no siguin purament militars; i d'aquí va derivar que bona part de les fites dels països alliberats, no coincideixen amb les que ètnicament els correspondrien per a ésser una unitat.

La carta actual d'Europa sembla una d'aquestes policromies mal tirades que de vegades surten de les impremtes, en les quals, el color que s'ha de circumscriure a l'àrea d'un dibuix, l'ultrapassa d'un costat i el deixa blanc en l'altre: les fronteres de l'Estat polonès, per exemple, per exigències de la configuració de la terra, s'extenen llargs quilòmetres endins de terres habitades per blanc-russos i per ucranians, i en canvi, Polònia té els districtes de Tenczyn, Orava i Spizz dintre els Estat veïns. A Itàlia, les regions d'Udine, on es parla el friulà, i la de Gradisca, són racialment eslovaques. Cosa semblant esdevé a Txecoslovàquia, on viuen, sota les muntanyes Metàl·liques, nuclis nacionalment alemanys; i a l'itsme del Sleswig, entre Alemanya i Dinamarca, i a gairebé a tantes ratlles divisòries com establiren els tractats de pau, s'hi poden constatar dilatacions semblants.

A més, l'actual facilitat de comunicacions, la febre del negoci, l'atracció extraordinària de les zones mineres i industrials, o de gran fecunditat agrícola, i, àdhuc, la pruija d'impulsar les desnacionalitzacions per part dels antics i ja morts imperis, havien produït una barreja d'elements que, en venir les noves estatificacions, les complicaven greument, tancant-hi a dintre els mateixos elements de discòrdia que l'alliberació havia de matar.

Un d'aquests nuclis alemanys que viuen fóra de la seva terra pairal, amb la minuciositat i detallisme amb què els alemanys saben fer les coses, ha portat a terme un tre-

ball d'estadística dels ciutadans d'Europa, que, al present, formen agrupacions nacionals definides, en territoris que pertanyen a Estats diversos dels de la seva nacionalitat, i el seu nombre voreja els quaranta milions. Figureu-vos un moment que, per una força superior, i prescindint de la seva voluntat, deu milions d'anglesos es troessin un dia, oficialment, convertits en francesos, deu de francesos en alemanys, i deu d'alemanys en russos o búlgars; imagineu quin ferment de malestar, aquests desplaçaments, gonflarien, i comprendreu els que avui planen sobre el terror d'Europa.

La posició minoritària

Cal fixar-se, per a fer-se'n càrrec, en què, de més a més, la posició minoritària, independentment de la voluntat dels què la formen, per si sola complica greument els problemes que sempre planteja la governació dels pobles. Si els governants no tenen un esperit, en veritat, democràtic, si no són essencialment cristians, i no es saben imposar aquell respecte al pròxim que el nostre poble expressa amb el cristianíssim «el que no vulguis per tu, no vulguis per ningú»; és a dir, si s'entesten en considerar el poble governat com una unitat moral que no existeix, llavors els nuclis nacionals que hi són encaixats, es troben en una greu posició d'inferioritat de la qual en deriva per als mateixos Estats aquella situació que ja planyien els psalms de David, quan parlaven dels reialmes dividits pels antagonismes.

Perquè en parlar de minories, no es tracta d'elements dispersos, que visquin isolats ací i allà, entre gent diversa, sinó d'agrupaments que formen la majoria d'habitants en el territori en el qual viuen; que hi són els dominants, i gairebé sempre els que històricament hi tenen l'*indigenat*, o, al menys, seguint la terminologia dels moderns tractats, l'*heimatsrecht* o la *pertinenza*; ço és que en són els nacionalment titulars. Es a dir, no és qüestió dels nord-americans, per exemple, o dels russos que hi hagi a Bèlgica, sinó, per exemple, dels servis de la Lausàcia, que hi ha dins l'actual Alemanya, que ni de raça ni de llengua són germànics, i són, a més, catòlics dins un país protestant, i viuen agrupats en un territori en què moralment hi predominen; o dels eslovenecs que han quedat convertits en italians, que ni són d'ascendència italiana ni tenen l'italià per llengua pròpia, ni s'han mogut del seu terror pairal, sinó que se l'han vist envaït per les conveniències polítiques, d'altra nació més forta.

Aquests nuclis encarnen una ànima que no és la nacional de l'Estat dins el qual viuen, i, per natural conseqüència de la diversitat, fan més difícils les solucions, perquè en bona cosa dels seus caires, en quant s'adaptin a la majoria, els són a ells punyentment inadaptables. I d'aquí ve que, pel sol fet de no imposar-se un espiritual suïcidi, no saben viure contra sa pròpia naturalesa; l'Estat s'avesa a considerar-los com una molesta i enutjosa nosa, i instintivament els col·loca en una situació en què, vulgues que no, el seu sofriment s'ha de fer sentir.

Així, per exemple, aquests agrupaments eslovenecs i croates d'Itàlia, emparant-se en la legalitat italiana, havien conseguit per les lleis electorals de representació proporcional, treure vuit o deu diputats; en triomfar el feixisme, malgrat fer les eleccions pel mètode del *listone grande*, com eren insuperable majoria dins les seves contrades, els veieren reduïts a tres, però encara en tingueren: temps enrera per les anomenades lleis

de seguretat de l'Estat foren destituïts tots tres, i avui són ciutadans que no tenen òrgan d'expressió, ni manera legal de fer-se sentir. Als nacionalment italians anti-feixistes, les disposicions del govern italià els contrarien en un seguit de coses; a aquests, però, fins en el cas de sentir simpatia pel feix, els contrarien en nombre molt superior, perquè entremig hi ha la llengua, els costums, la cultura, les mil i una derivacions, nimies i magnes, d'un nacionalisme.

Per això, prescindint d'altres causes, la posició nacional minoritària no és arreu igual; té categories, i la més greu és la de les nacions que viuen dins d'Estats en els quals estan proscrius o sospesos els òrgans parlamentaris; perquè els uns tenen almenys procediments dins la llei per fer sentir sa veu, de justificar-se, de convèncer o, quan no, d'intentar-ho, i els altres ni aquest alivi poden tenir. La seva esperança és la del què no té vot ni veu; del què trobant totes les portes tancades, es sent acuitat a forçar la finestra, llençant a la illegalitat. I per aquest motiu, per a fugir de la bogeria de llençar els homes a l'illegalitat, a gairebé tants Parlaments com hi ha a Europa tenen seient diputats nacionalment minoritaris, perquè gairebé tants governs com hi ha, tenen l'elemental visió dels perills que comporta, per a l'Estat, amartellar les vàlvules d'expansió de les espiritualitats que governa. A França, terra d'abstracte unitarisme, hi ha diputats alsacians, als quals fins els és permès discursar en alsacià; a Polònia hi ha diputats nacionalment alemanys i lituans; a Alemanya de danesos i d'hongaresos; a Austria, d'eslovenes, i així arreu.

Els problemes cabdals

Aquest parlamentarisme, és a dir, aquest atraure els problemes cap a les solucions legals, ha tingut per de prompte el gran avantatge de concretar-los; de treure'ls de les nebulositats i confusions filles de l'impossibilitat d'anar-los plantejant; de reduir-los, de contracop, a ses veritables proporcions; i, en resum, de córrer més de mig camí per a trobar-los el remei, perquè és sabut que la millor assegurança per a encertar la medicina, és tenir clarament fet per endavant el diagnòstic.

I per aquesta via, han quedat concretats, essencialment, a tres cabdals, que són els següents:

1.er: el de la ciutadania, entesa aquesta paraula en el seu sentit estricte o jurídic, o sigui: en el que es refereix a la nacionalitat que legalment té un home, segons les lleis: si és alemany, o anglès, o rumà o noruec o d'altre Estat.

2.^{on}: el de la llengua i la cultura.

i 3.er: el de la manera de regular les forçoses relacions de contacte, que hi ha d'haver entre l'Estat majoritari i l'agrupament nacional que té dintre el territori.

El concepte pagà de l'Estat

Es inútil dir, perquè de bon antuvi s'endevina, que no tots els Estats tenen el mateix criteri sobre aquests problemes, ni els enfoquen d'igual manera; el matiç el dona la major o menor dosi d'absolutisme que encara informa la seva ideologia, o, en altres termes, emprant el concepte de Pius XI, apropòsit de les doctrines de l'*Action Française*, la major o menor dosi de paganisme que hi mantenen.

Es elemental, dins l'història, l'evolució que ha tingut el concepte d'autoritat: en ple salvatgisme, l'home que l'encarnava, s'irrogava el dret de mort i vida sobre'l foraster que trepitjava ses terres; avui encara succeix en algunes contrades de l'Àfrica central; els romans condensaren tot l'avenç de sa pagana civilització en el conegudíssim *adversus hostem aeterna autoritas esto*; l'home diferenciàt era, per antonomasia, un barbre, i, sobre ell, la potestat romana, no admetia límits. Foren precisos alguns segles de cristianisme perquè aquesta civilitzada barbarie s'esmortís, i quedés dulcificada en una esclavitud que no reconeixia a l'*hostes* sinó les prerrogatives d'una bèstia, o d'una cosa sens ànima. No cal historiar les llevors d'entusiasme pagà que va fecondar després del Renaixement les llevors del govern absolutista: l'anar imposant el respecte a les prerrogatives més elementals de la dignitat humana, ha costat segles, i la resistència de l'autoritat a junyir-s'hi, ha arribat a provocar xarbotades com les de la revolució francesa i el bolxevisme rus.

El cristianisme, malgrat la seva força, no va rompre instantàniament l'estat de coses vell, i durant llargs períodes, hagué de conviure amb inèrcies que no s'avenien amb la seva doctrina; no té res d'estrany, doncs, que les idees paganes que foren tant de temps l'essència del poder, no hagin estat, encara, eliminades del tot de la governació dels pobles; ni ha de sorprendre que encara tinguin rebrotades, perquè és de llei natural que una vida, en atancar-se-li la mort, es redreci en estremituts de revifalla.

L'Estat en els països encara saturats de paganisme, continua essent un poder suprem al qual sembla que tot li sigui degut, i a l'interès del qual tot altre interès s'ha de doblegar: s'irroga, freqüentment, fins el dret d'imposar-se a l'esperit; força el sagrat de la consciència, on l'Església, poder espiritual, té vedat d'entrar, imposant conviccions i conceptes; judica les intencions, dogmatitza i condemna la disconformitat amb els seus dogmes personals; i al que té la dissort d'ésser, ètnicament divers, el continua tractant com l'antic *hostes*; li exigeix que renegui de la seva llengua, que llenci com a nosa aborrible el seu patrimoni moral, i que, en resum, faci l'impossible d'arrencar-se la seva ànima per a infundir-se'n un altra.

Per al cristianisme, la finalitat de l'organització estatal no és tiranitzar l'home, sinó servir-lo: l'Estat existeix perquè li faciliti el perfeccionament segons naturalesa, no per a mutilar-li; per a garantir el major benestar possible, al major nombre possible, no per a imposar al major nombre la major submissió: l'element social bàsic, el que mereix totes les consideracions i preferències, és la família humana, no l'Estat; entitat, a la fi, artificial, sense la qual, o canviant la qual, és possible igualment la prosperitat i la major perfecció. (1)

I encara cal notar que les presents supervivències de paganisme, tenen, al present, una intensitat més efectiva, que la que podien assolir quan predominaven en tota la seva puixança, perquè també la moderna facilitat de comunicacions els ha donat armes de penetració abans desconegudes.

Abans, el representant del Poder, situat en una contrada llunyana, tota la comunicació que tenia amb l'autoritat estatal, era la tardana i llunyana que li podia arribar després de fatigosos viatges. El suprem governant, forçosament s'havia de limitar a donar

(1) Al Consistori celebrat a Roma el 20 de Desembre de 1926, mentres s'estava imprimint això, S. S. Pius XI, deia: *sembla que altre vegada sigui proclamada i seguida una concepció de l'Estat, que no pot ésser la concepció catòlica, en quant fa de l'Estat un fi, i del ciutadà, de l'home, un mitjà, monopolitzant-ho i absorbint-ho tot.*

orientacions, i el govern, exercit de fet per aquests isolats representants, era endolcit per l'amorosament que comporta la convivència estreta amb els governats i pel coneixement de causa que s'en segueix. Avui, es dirigeixen els negocis més apartats, i els seus nimis detalls, des d'un seient central i des d'ell són imposades solucions que, per exigència de l'isolament, són abstractes, i, per tant, no empalmen tan de manera adequada en el què la realitat demana, que no produeixen, amb sa aplicació, el dolor d'un encaix implacablement rigid. A més, un exèrcit de funcionaris de tota mena, però amb el lligam comú d'ésser rodes d'un mecanisme cec, és llençat sobre el territori, fa penetrar l'Estat on mai no havia pogut entrar, i el ciutadà es trova assejat i envaït per tots costats, fins a l'íntim de la llar.

El menyspreu dels problemes

El major predomini d'aquesta bella ideologia, en alguns països, ha donat lloc a la posició que, en el llenguatge usual, s'anomena d'ignorància dels problemes, per part de l'Estat.

Vulgues que nó, l'Estat s'ha de situar amb relació a ells, perquè són realitats que li surten al pas i l'entrebanquen; i quan el seu egolatrisme és prou fort per a menysprear doctrines i experiències, la posició que adopta és la de negar l'existència de la qüestió, o, el que és el mateix, de proclamar com a veritat incontestable, que ha estat solucionada i morta fins a l'arrel.

Es precis reconèixer, però, que d'aquesta manera de situar-se, sols s'en pot parlar per a dir-ne que és ja una excepció que confirma la regla general de no amparar-s'hi. La tasca de governar un país és cosa massa seriosa i massa plena de dificultats, perquè els homes que en porten el pòndul, prenguin gust en aparèixer irrogant-se el paper d'un semi-déu, amb poder suficient per a destruir, amb una paraula, la realitat, i crear-ne una altre.

Es una posició que no té altre resultat positiu que complicar, agreujant fins a extrems insuperables, els fets que nega; i que té un mirall, en aquell període de pau oficial, d'ordre, i de problemes resolts, de la dictadura de Joao Franco a Portugal, que va acabar amb l'assassinat del rei, i amb una descomposició política que avui encara, després de tants anys, corroeix les energies d'aquell país.

La solució opresora

Per això, dintre d'aquesta ideologia, la posició freqüent és la molt més franca de reconèixer la realitat i combatre-la sense compassió, implacablement, per a doblegar-la o anorrear-la, si no s'avé a deixar-se encaixar amb facilitat.

Abans de la guerra i de les experiències que ha dut, aquesta manera de tractar els problemes de les nacions minoritàries era freqüent, i per això avui es poden citar nombrosos exemples dels resultats que té. Als arxius de la Societat de Nacions, hi ha un estudi del Prof. Hansen sobre el resultat dels mètodes de mà forta a la petita faixa de l'itsme format per el Sleswig central, entre Alemanya i Dinamarca, i en ell es comprova que des de 1867 a 1885, període en què la seva prussianització va ésser intensificada, s'empobrí el territori fins a forçar l'emigració de dues cinquenes parts dels seus habitants. Entre els antecedents que es refereixen, però, a aquesta contrada, n'hi figura un de més expressiu: l'itsme es divideix en tres seccions, la més septentrional, la Jutlàndia,

que és danesa; la central, el Sleswig, que és on s'esblanaren, a pleret, els mètodes; i l'inferior, l'Holstein, alemanya. Heus aquí les xifres comparatives dels seus respectius augments de població des de 1845 a 1911 :

La Jutlàndia, l'augmentà en un	107'0 ‰
El Sleswig	29'8 ‰
L'Holstein	129'2 ‰

L'exemple, no obstant, més típic, és el de Macedònia, part integrant de l'Estat grec. No cal dir que cap dels següents antecedents en res no es refereixen a l'actual govern de Grècia. Els macedonis són d'origen búlgar, i per tant, ètnicament pertanyen a una raça diferent de la grega, tenen costums diversos, i parlen llengua pròpia. Grècia, acuitada per la temença de què sa nacionalitat donés peu a que es desfermessin les ambicions esclaves sobre el seu territori, tradicionalment s'ha oposat a la diferenciació, i ha emprat procediments inspirats en els que ja havien seguit els turcs mentre la dominaren. Cap a l'any 1897, quan la primera guerra entre Grècia i Turquia, precisament a causa de la qüestió macedònica, varen voltar Europa fotografies d'un dels suplicis a què eran condemnats pel govern turc, els paisans suspects; els exhibien durant nombre d'hores a les cruïlles dels camins concorreguts, en filera sostinguda per una cadena, i entre ells hi era lligat el cadàver d'un ajusticiat, com volent dir que aquella era la fi que esperava a Macedònia si persistia en no deixar-se absorbir. L'Estat grec no s'ha llençat a tant, però els seus mètodes han consistit en prohibir a les escoles, els ensenyaments en macedònic, en expulsar-ne els mestres d'estudi, i substituir-los per altres grecs; en destituir la clerecia del país, posant en el seu lloc clergat ortodox, en envair les associacions i els organismes de la contrada i posar-los en mans de gent racialment grega; en perseguir els ciutadans de prestigi o de coneguda preferència nacionalista i forçar-los a emigrar; en envair els domicilis de les famílies més aglevades al terror, a títol de necessitat per acollir en el país als grecs fugitius de l'Anatòlia, i obrir-los el camí de l'emigració. Vingué un moment en que la pressió va ésser tan forta, que els clans de sofriment arribaren a la Societat de Nacions, i, per la seva amistosa mediació, va ésser signat, al 1924, un tractat entre Bulgària i Grècia, per una de les clàusules del qual, l'Estat grec, es comprometia a restablir l'ensenyament primari macedònic, reconeixent-se-li, per a major garantia seva, que seria ell qui imprimiria en macedoni els llibres de text; el pacte va ésser complert, però Macedònia té un alfabet eslau, l'anomenat *Kiriel*, que ha donat l'escriptura a russos, servis i búlgars, i Grècia imprimí els llibres en llengua macedònica, però amb alfabet grec, fent-los inintel·ligibles.

El resultat d'aquesta política és que, ens pocs anys, han hagut d'emigrar del terror prop de 200.000 homes, i que Macedònia és avui el país d'Europa on hi ha més comitès revolucionaris, més societats secretes, i un estol de cròniques bandes d'insurgents que són una amenaça constant per a la pau entre els tres principals Estats balcànics. A mitjans del passat istiu, una representació d'homes prestigiosos de Macedònia emigrats a Sofia, es persona a Ginebra, per a iniciar noves gestions pacificadores, i a les quaranta vuit hores, hi començaren a arribar telegrams dels comitès revolucionaris desautoritzant-los, i proclamant únic procediment de salvació la violència contra la violència.

Macedònia ha estat ja la causa de dues guerres als Balcans. Turquia que n'exhibia

la condemna a mort, n'ha estat foragitada, i Grècia rosegada pel seu corc, no es pot lliurar del perill de veure's llençada a haver de recórrer a les armes per tercera vegada.

Aquesta balcanització és el resultat del procediment de mà forta.

L'altra solució

L'experiència té, però, un alt valor d'alliçonament, quan és arroentada per propis dolors; i com l'han rebut els Estats que van néixer del daltabaix de la guerra, i els que hi saberen aprendre l'orientació d'ofegar, amb opresions implacables, els problemes minoritaris, ha estat rebutjada a gairebé tot Europa, i la que avui hi predomina és la diametralment oposada.

Consisteix en la què es podria anomenar solució del sentit comú, en cercar-la pel camí de l'amistat, en lloc del d'afondir les divergències; en aixamplar els punts de coincidència i de contentament amb els què fàcilment serien descontents; en fer els sacrificis necessaris per arribar a una intel·ligència amb ells; en acoblar forces, per comptes de disgregar-les; és a dir, en bastir-la sobre'l respecte i el coneixement de drets, per a sumar en lloc de restar.

La solució no és nova, perquè no pot ésser-ho el que al capdevall representa el predomini del bon sentit, i per a qui menys ho resulta és per als catalans, perquè és ni més ni menys, que la que va posar en pràctica Catalunya quan un dels episodis de la lluita per a mantenir la supremacia marítima i comercial d'Orient, la va portar a l'illa de Sardenya. El seu procediment de dominació consistí en reunir els prohoms sards i constituir-los en Parlament, atorgant-los les facultats que tenia el català; en reconèixer als Concellers de Caller, el dret de fer les seves ordinacions, i en obrir a Caller i a Sasser, Estudis públics, amb les mateixes prerrogatives per als nacionals de l'illa que tenien els de Lleida per als catalans.

En els dies moderns, el matíç més pur d'aquest procediment, el varen personificar anys enrera els Estats de Noruega i Suècia, separant-se per mutual acord. En adonar-se que la unió els exposava a embrancar-se en discussions enutjoses, van convenir que el remei millor per a solucionar-les era desfer els lligams que els unien, i els desferen. No sempre, però, aquesta solució és planejable i llavors el matíç és divers. Finlàndia ha resolt el problema, donant-se una Constitució de l'Estat que és la més autonòmica d'Europa. Txecoslovàquia, emprant una manera diferent, ha fet base de la seva actuació, el donar un màxim de llibertat als nuclis nacionals minoritaris, que té en el territori, perquè treballin i prosperin sense limitació de cap mena. Estònia ha seguit una via similar a la catalana. Va cridar els prohoms dels què té en el seu, pactà amb ells una llei de convivència, i no la va sancionar fins a tenir per endavant la seva aprovació.

Durant l'any passat, la *Revue de Sciences Politiques*, òrgan de l'*Institut de Sciences Politiques*, de París, ha publicat una enquesta signada per homes triats de les diverses nacions d'Europa, sobre el que pensa la joventut, enfront d'alguns dels problemes que té plantejats: de l'enquesta, *La Paraula Cristiana* n'ha publicat una detallada ressenya en un dels seus darrers números. L'informador triat a Txecoslovàquia, el senyor Milos Solva, en contestar, deia: la prosperitat, la modernització, i el gran avenç que els txecs hem conseguit impulsar en les nostres institucions de cultura, en l'organització i

els procediments bancaris, en els mètodes de comerç, en les organitzacions d'estudiants, en les diverses manifestacions de la vida del país, són deguts a la llibertat d'expansió que hem concedit als agrupaments nacionals minoritaris hongaresos, polanesos i alemanys, que conviuen amb nosaltres. La perfecció amb què els alemanys, sobretot, saben donar empena a les institucions civils d'un país, ens va astorar de bon principi, però ens serví d'estímul, fent-nos veure que aviat seriem dominats per ells, sinó ens apressàvem a perfeccionar les nostres; i tot seguit ens va arborar un patriotisme, que encarnat en estímuls d'emulació, ens ha fet fer el miracle de transformar en pocs anys les nostres escoles, les banques, les universitats, el comerç, fins a posar-los en un pla que no hauriem conseguit sinó estessim acuitats pels que tenim dintre casa.

Un altre fet. El Consell de l'Unió de les Associacions per la Societat de Nacions, durant l'estiu passat, va trametre un dels seus Secretaris, el Dr. Hermann Kirchhoff, en viatge d'estudi, a diferents països, amb l'encàrrec d'inspeccionar personalment la situació en què es troben els agrupaments nacionals minoritaris; i en el *rapport* en què ha donat compte al Consell de les seves observacions, diu que en passar per Alemanya, es va posar també en contacte amb el nucli de frisons que hi conviuen, que fa pocs anys, treballava, en quant podia, per a deixar de pertànyer a l'Estat alemany per a nacionalitzar-se a Dinamarca. Al present, afegeix, el nucli separatista ha quedat reduït amb prou feines a un quatre per cent dels qui el formaven, per què els altres, amb el reconeixement de drets que han obtingut d'Alemanya, i que els permet de fruir una veritable ciutadania, no senten la necessitat de la separació.

Aquests són els resultats del segon procediment d'intel·ligència.

L'acord de Varsòvia

La visió d'aquestes realitats, contrastadas l'una amb l'altre, forçosament havia d'impressionar als que, trovant-se enfangats en el malestar present, veien en el segon mètode una esperança d'alliberar-s'en; i el resultat va ésser que cristalitzés, promptament, un general estat d'ànim en projectes de finalitat pacificadora.

Hi ha exteses per tot Europa—entre elles la corresponent a Catalunya—les anomenades Associacions per la Societat de les Nacions, l'objectiu de les quals és desvetllar l'opinió sobre l'obra de la Societat, i suscitar entorn d'ella, un ambient de simpatia que li doni una superior força moral. Aquestes Associacions, a l'estiu de 1925, es reuniren a Varsòvia, a l'objecte d'articular ses activitats, quan ja tenia consistència un moviment de protesta d'alguns elements minoritaris, encaminat a fer sentir el clam de les nacions oprimides: era un moviment, en essència negatiu, vàlvula d'expansió del dolor, que s'exterioritzava ostentant els danys soferts, i el desig de posar a la picota els governants que posen en perill amb les seves violències la pau d'Europa. Al mateix temps, cridava l'atenció l'exemplaritat dels Estats nòrdics, i els beneficis adquirits amb ella, i de la comparació d'aquests tres elements en va néixer la idea de reunir, en una organització efectiva, representacions triades de cada un dels nuclis nacionals que es troben enclavats dintre un Estat de nacionalitat diversa, a fi d'invitar-los a treballar conjuntament, per a portar a terme, per medi de la Societat de Nacions, una solució semblant a l'estoniana.

Un home eminent, el Dr. Ewal Ammende, jurista de Reval, va concretar en una petita memòria els trets cabdals de la possible organització, i els guanys que s'en podien obtenir, i tot seguit quedà iniciat el que després va prendre el nom de Congrés de grups nacionals minoritaris d'Europa, amb l'objectiu de facilitar a la Societat de Nacions, amb l'aprovació prèvia dels qui l'havien de viure, l'Estatut de convivència de les nacions minoritàries amb el seu Estat respectiu. En altres termes: de portar a cap la mateixa tasca que un dia es va imposar la Mancomunitat de Catalunya, quan amb la col·laboració dels parlamentaris catalans, de juristes i representants triats de la vida pairal, redactà un Estatut que també tenia la d'establir unes normes d'una germanívola i semblant convivència.

Es tractava, en resum, d'articular les forces disperses dintre un mateix Estat, superar els seus antagonismes, i utilitzar-les per a donar solució als problemes que desunides complicaven.

La transcendència d'aquest gest és de categoria, que s'endevina amb el sol fet d'enunciar-lo; aquelles gastades acusacions de què les minories nacionals són nuclis d'intractables pertorbadors, o bé somnis de quatre inadaptats o visionaris, que mereixen únicament una preterició de menyspreu, quedaven esmicolades, perquè l'acord d'oferir una col·laboració amistosa posava en descobert la seva manca de fonament. Era un acte de presència, en el qual els pretesos pertorbadors extenien una mà amiga, oferint-se a treballar amb voluntat en recerca de la solució desitjada; es situaven, emprant un llenguatge ja corrent a Catalunya, en un pla constructiu.

Un record ineludible

I, en arribar a aquest punt, és impossible seguir avant, sense pronunciar un nom que ve a flor de llavi, i s'imposa a la ment amb justificadíssima preeminència: el d'aquell gran patrici que es va anomenar Enric Prat de la Riba. Aquesta orientació, tot el que es deriva d'ella, és informada totalment per la del seu esperit. Si llegissiu els documents d'aquesta organització nacional minoritària, que s'extén a tot Europa, si us endinssissiu en ses actuacions, si en seguissiu els incidents i la manera de resoldre'ls, hi sentirieu bategar el seu pensament, fins a semblar que els presideix la seva ombra venerable.

Es l'esperit d'En Prat el que apareix triomfant a través dels anhels que han nascut del dolor de la guerra; són les seves directrius les que inspiren, les dels que cerquen estructurar les noves nacionalitats: la manera d'En Prat es la que s'ha endut les seves preferències, fins a produir l'il·lusió de què l'Europa nova li està retent el tribut d'hegemonia de seguir els seus passos.

Vista des del fogar on Europa malda per a refer-se, la seva figura creix: descubrim-nos, davant d'ella, i alegrem-nos-en, perquè no podem oblidar que en Prat, en morir, va merèixer el suprem elogi d'haver estat el seny ordenador de Catalunya.

Les bases de Dresde

Per a portar a la pràctica la iniciativa d'una manera que donés resultats positius era necessari consignar, des del primer moment, d'una manera clara, quines eren les fi-

nalitats de l'actuació que s'anava a iniciar, i quin el procediment escollit per a dur-les a terme. Sols així era possible tallar d'arrel els malentesos que tantes vegades malbaraten les més bones pensades, i tallar d'arrel les possibles malfiances. A aquest efecte, va ésser redactada una convocatòria, que contenia essencialment les bases del projecte, i fou signada a Dresde, per tres homes, la categoria dels quals era una assegurança anticipada d'encert. Varen ésser un diputat alemany del Parlament de Letònia, el Sr. Paul Scheimant, un diputat eslovenc del Parlament italià, el Sr. Josep Wilfan, i el President de l'Associació Hongaresa per la Societat de Nacions, Sr. Gesa de Szülo, diputat hongarès al parlament txecoslovac.

Les dites bases eren en essència les següents :

1.ª Que l'invitació, sols s'estenia als nuclis, la densitat i moral organització dels quals fossin prou efectives per a encarnar realment la consciència nacional viva i característica.

2.ª Que el Congrés no tractaria les qüestions particulars de cada un dels nuclis amb el seu Estat respectiu, sinó d'estudiar la solució objectiva del problema d'articular la vida nacional minoritària, amb la del Estat;

i 3.ª Que, en conseqüència, hi quedarien eliminades les solucions que impliquessin una forçosa modificació de fronteres, i els procediments de naturalesa revolucionària, o, en termes generals, antijurídica.

No és necessari dir una paraula sobre l'oportunitat d'aquestes bases, després d'haver-la demostrat a bastament els fets. Varen respondre a la crida, la gairebé completa totalitat dels nuclis nacionals minoritaris d'Europa, la seva reunió es va organitzar i tingué efecte, públicament, en el lloc més vistent per a tots els Estats alhora, o sigui a Ginebra, residència del Consell i els organismes de la Societat de Nacions, on es desenrotllà a la vista dels diplomàtics dels diferents Estats, amb la immensa publicitat que dóna moure's devant de les representacions periodístiques de tot el món, i ni un sol dels Estats al·ludits pogué trobar pretext per a cohibir ni protestar ses actuacions.

Hi ha, però, un extrem, en aquestes bases, que crida l'atenció d'una manera especial, i en el qual, per aquest motiu, val la pena de detenir-s'hi, i és el que excloueix, de manera radical, les solucions de tendència separatista.

El separatisme

Aquesta exclusió és tan natural, que no va merèixer ni una incidència de discussió, perquè la realitat és que, salvant excepcions doloroses, a Europa, ni es sent el separatisme ni es desitja.

Es poden passar bona part de les fronteres d'Europa sense notar cap descens de nivell de civilitat enutjosament perceptible; la major part dels pobles, s'hi troben en un cas semblant al que viu en una casa confortable i agradosa, amb ascensors que hi funcionen, serveis interiors ben muntats, i veïns respectuosos i polits; el que viu en aquesta casa, si té per tota contrarietat d'haver-hi de sofrir un administrador que se li entra a la llar, li desgavella els serveis, i li pertorba la vida, no somnia en les complicacions de fugir-ne, sinó en posar a ratlla l'impertinència i arreglar les coses de manera que el seu abús resulti impossible; i és natural que així sigui, perquè l'home, quan no està tarat pel

predomini d'alguna passió desvaloraditzadora, el que cerca, instintivament, no és pas complicar-se la vida, multiplicant-s'en les dificultats; i els pobles, a la fi conjunts d'hommes, no van al separatisme sinó en aquelles avinenteses en què s'hi senten llençats per asfíxies o presions, de les què tenen el do d'exasperar.

Per aquest motiu seria un error creure que l'exclusió que acullen les Bases de Dresde, és filla d'una preocupació netament conformista: en sentit objectiu, la solució separatista no és condemnable, perquè no és ni millor ni pitjor que la seva contrària: resulta, de fet, cada vegada que es posa en pràctica, digna d'aplaudiment o de vituperi, segons que tradueixi o nó una reparació de justícia; i hi ha a la història un seguit d'exemples de les dues menes, tant de pobles que per pròpia conveniència s'han separat, a semblança d'Anglaterra i els seus dominis, i d'Holanda i Bèlgica, un temps unificades, com de pobles que han cercat i mantingut lliurement una estreta unió amb altres, a semblança d'Escòcia amb Anglaterra, del dels alemanys dels Alps amb els dels francesos i els dels italians dels Alps, de Catalunya amb el regne d'Aragó, i de Noruega i Suècia, mentre la conveniència no els va ensenyar que els convenia altra cosa.

Per a llençar al separatisme als pobles que no tenen per ideal dominar els altres, sinó prosperar en pau, es necessita una suma habilitat o una suma estultícia, i sempre produir-hi una pertorbació de les que encenen un foc perillós, i per això Europa, cansada d'incendis i d'estralls, ha congriat una no dissimulada atmòsfera d'enuig i d'aversió contra els governants que cauen en la debilitat de ventejar encara els calius de la discòrdia.

Aquest estat d'ànim, s'ha exterioritzat en nombre d'incidents més o menys coneguts, com, per exemple, el dels doscents i tants periodistes a Locarno, en una no acceptada entrevista amb Mussolini, tot i ésser el feixisme una força real, i tenir en el seu actiu alguna cosa més que vanaglòries; però de sobrepuig, ha estés sobre Europa una xarxa de garanties altament significatives, perquè no consisteixen en entrebancs contra les aspiracions separatistes, sinó contra les opresions que les poden despertar.

Al tractat entre Polònia i Alemanya del 1919, Polònia ja acceptava expressament les disposicions necessàries per a protegir els qui es diferenciaven de la majoria de la població per la raça, la religió o la llengua. A l'article 54 del Tractat signat entre Hongria i les potències aliades, Hongria reconeix el caràcter de lleis fonamentals de l'Estat a les que garantitzen els drets de ciutadania als habitants de llengua, raça o religió diferents; el mateix diu el 62 signat amb Austria; i aquesta declaració és la que forma l'article primer dels que vigeixen entre Iugoslàvia, Romania, Txecoslovàquia.

I encara, a sobre, a tall de major garantia, el Consell de la Societat de Nacions, està obligat a interpretar-los, en cas de divergència, recaptant, per endavant, el criteri del Tribunal permanent de justícia internacional, per a evitar que les maniobres d'un interès particular o el perill d'una equivocació, donin motiu per a encendre, on sigui, el foc d'una persecució disfregada.

La posició Ucraïniana

La diversitat humana, no obstant, és prou efectiva per a excepcionar qualsevulla regla general, i les bases de Dresde, que no foren contradites des del camp de l'autori-

tat constituïda, varen ésser protestades, des de l'oposat, per un nucli obertament separatista: el d'ucrainians, lituanians i blanc-russos, enclavats dintre el territori de Polònia.

L'Estat de Polònia, els concedeix el tracte de reconeixement de les llurs diferències, que és corrent a l'Europa central i nòrdica; no fa gaire temps *Le Monde Slave* publicava l'estadística de les escoles que els ucrainians hi tenien obertes, i passen de tres mil per a la primera ensenyança, amb un nombre proporcional per als estudis superiors; són, però, uns set milions d'habitants de territori ucraïnà i sense ésser víctimes de cap nova persecució, per raons externes a ella, tenen per ideal l'independència.

En reunir-se a Ginebra, les delegacions de les nacionalitats minoritàries que acolliren la crida de Dresde, se n'hi presentà una d'aquests agrupaments de Polònia, presidida pel senador Czerkowski, i dos diputats ucrainians del Parlament polonès, i es va limitar a consignar la declaració prèvia de què refusaven cooperar en els seus treballs, perquè l'única cosa que els interessava era proclamar l'independència del seu territori, separant-se de l'Estat dintre del qual eren oficialment ciutadans.

Considerant que algunes altres delegacions ho eren de nacionalitats que havien de tenir el mateix ideal, amb tant o major motiu que ells, i desitjosos d'enfortir la seva posició, cercaren qui els signés la declaració conjuntament, i no en varen trobar cap de propícia.

El seu argument era: *però, per ventura no esteu encara desenganyats?; no us ha dit prou l'Estat que no us tolera?; no veieu que esteu perdent el temps?; no us adoneu del perill de què el vostre poble acabi per ajupir-se o per distreure's?; del de què l'Estat, un dia cedeixi en part, i us anul·li, amb una solució híbrida i enervant?*

La contestació que es va imposar tot d'una no és difícil d'endevinar: *per ventura no es pot treballar en una organització salvant tots els drets, incloent-hi el d'auto-determinació?; el nostre ideal no és la idolatria de cap fórmula, ni la republicana, ni la monàrquica, ni la unionista, ni la separatista, ni cap de les intermitges, sinó el viure amb la dignitat ciutadana que ens pertoca, amb les facultats inherents a la personalitat, reconegudes: al separatisme no tenim perquè esforçar-nos en anar-hi; ens hi trobarem, si ens hi porten, quan ens hi hauran dut; si el poble es distreu o es deixa emmirallar per falses solucions, no mereix el reconeixement de facultats, perquè demostraria que té un ideal desdibuixat i feble; i si, entremig, aconseguim portar l'Estat cap a un inici de bon camí, tot això haurem guanyat: essent el poble espiritualment fort, les concessions les utilitzarà per a acabar-se d'enfortir, i si produeixen un efecte contrari, l'Estat ens haurà demostrat que erem nosaltres els que estàvem en posició falsa.*

El patriotisme

Aquest incident va tenir una exemplaritat remarcable baix un altre punt de vista.

Polònia no té bona disposició d'ànim per a les aspiracions ucraïnianes. Sense judicar si està o no en el cert, el fet és que, abans de la guerra, l'imperialisme alemany havia ventejat el caliu ucraïnà, precisament per oposar-lo a les ànsies poloneses d'alliberació; més tard, quan la guerra estava en el major esclat, el comte Stürgkh, delegat del Imperis centrals, per aconseguir que els ucraïnians engrossessin els seus exèrcits els va prometre una fórmula federal; i en arribar el moment de la caiguda, la monarquia austríaca,

va recórrer a aquell gastat procediment de concedir autonomies quan ja no poden tenir estima; per medi del general Pfeffer, amb un cop d'Estat, va independitzar Ucraïnia, i fins la hi forní material de guerra perquè li servís de resclosa contra Rússia i contra Polònia. La pau de Brest-Litewski consagrà aquesta independència, considerada com una maniobra de mala llei pels polonesos.

Doncs bé; a Ginebra, escoltant la declaració ucraïniana de separatisme, hi havia nombre de Diputats i Senadors de Polònia, del mateix Parlament del qual ho eren Czerkowski i els seus companys; hi havia els diplomàtics i funcionaris de l'Estat polonès adscrits a la Societat de Nacions; hi havia polonesos enquadrats dins altres fronteres, que sentien la virior de patriotisme de qui es troba foragitat del seu país, i periodistes i corresponents polonesos; la declaració va ésser proclamada al seu davant, i ni un sol es va creure amb el dret, no ja de perseguir-la, sinó de protestar-ne tant sols; ningú, ni llavors ni després, va molestar. ni amb una paraula enutjosa, els delegats ucraïnians; continuaren entre els reunits per a pledejar pel seu ideal, i no tan solament els polonesos hi convisqueren, sinó que els respectaren; *si són prou moralment forts per a sostenir-lo—deien—si tenen raó, ens fariem mal a nosaltres mateixos combatent-los, si no en tenen, ens posariem en ridícul; gaudeixin ells la llibertat que anyoràvem nosaltres*; i flamejant de patriotisme, s'asseien amb ells al volt d'una taula per a garantir-los el seu respecte.

Aquesta conducta no va ésser única: una cosa semblant va succeir amb la delegació macedònica que era a Ginebra. Va demanar ésser rebuda per les de les nacionalitats minoritàries reunides, i davant d'una representació d'elles, va exposar les persecucions que Macedònia sofria, sense callar el desig que tenien de separar de Bulgària per a reconstituir l'unitat territorial, les contrades que s'en va assignar en el tractat de Bucarest de 1913; feren una altre declarada manifestació separatista; entre els oients hi havia alguns búlgars que formaven part de la delegació jueva: hi havia encara un coronel de l'exèrcit de Bulgària; no sorgí cap protesta, en acabar la exposició del seu clam, els búlgars estrenyeren la mà als macedonis, en senyal de germanor.

Les delegacions

Deixant de banda al nucli ucraïnà, es reuniren trenta cinc delegacions d'altres tants escampats per Europa, en nombre major que el dels Estats que les tenen en els respectius territoris; perquè en la majoria n'hi conviuen dos o més, en extrems o contrades diverses: així, per exemple, si de suecs no n'hi ha, formant un agrupament nacional, només que a Estònia, com de slovens a Itàlia, de danesos a Alemanya, o de blanc-russos a Polònia, en canvi de polonesos n'hi ha, alhora, a Alemanya, Letònia, Lituània i Txeco-eslovàquia. Amb els hongaresos esdevé una cosa semblant, i d'alemanys n'hi ha gairebé a tots els Estats centrals, no essent superats, en material extensió, més que pels jueus.

El que caracteritzà aquestes delegacions eren dues particularitats significatives: les absències de les innecessàries dins la constitució actual d'Europa, i la qualitat personal dels qui les formaven.

No hi havia cap nucli d'extrem nòrdic, ni cap que afectés a l'Estat anglès o a la República suïssa, ni als dels Balcans; aquests no hi podien figurar perquè els barrava el

pas les extremitats de violència; la seva posició típica era la dels comitès macedonis; dels primers n'explicava l'absència la manca de pretext; el plet d'Irlanda ja és una qüestió entre irlandesos; per als del País de Gales, o d'Escòcia, o els dels cantons suïssos, o per als súbdits noruegs, és una absurditat haver d'ocupar-se d'aquests problemes, tan erigats de púes en alguns països, perquè fa segles que els tenen resolts a gust de tothom. Els assistents corresponien als nous Estats que han vingut a la vida, amb tant desig de pau com dificultats a vèncer, i a algú dels vells que se les multipliquen a gratcient.

L'altre particularitat consistia en què, els que les integraven, eren parlamentaris o juristes: quan algú dels nuclis no podia designar cap diputat, al costat dels homes de dret, hi trametia els que major confiança li inspiraven: els servís de la Lausàcia, varen delegar un sacerdot catòlic, el Rector d'una de les seves parròquies. El tant per cent major, però, eren diputats i senadors, amb l'indispensable companyia de juristes que caracteritza els múltiples organismes en què es destria l'activitat de la Societat de Nacions.

Es una llista, la lectura de la qual colpeix, perquè en llegir-la, ve a flor de llavi la pregunta, d'on és el descrèdit del parlamentarisme. Perquè es tractava de representacions designades amb el màxim d'espontaneïtat i el màxim desig d'encertar; que s'havien de fer dignes d'una missió en què hi era posada l'ànima dels representants, i per què succeïa que després d'haver anat passant noms i candidatures per aquests estrevats filtres, els que s'en enduien la confiança eren una majoria de parlamentaris, precisament.

On era, doncs, el seu descrèdit?

La ciutadania

Dels tres problemes bàsics a tractar per aquestes delegacions reunides, el primer era el de la ciutadania, perquè el decidir quina correspon a cada individu, és una qüestió prèvia al reconeixement dels seus altres drets cívics.

La determinació d'aquesta qualitat, va ésser objecte d'una seguida de Tractats, així que s'acabà la guerra: succeeix, però, que el reconeixement de ciutadania, del qui ha canviat l'Estat sense haver-se mogut d'una mateixa contrada, s'ha de fer a base de la que tenia en aquell al qual abans pertanyia el seu territori, i d'aquí ve, que hi ha nombre de famílies, els membres de les quals no són ciutadans de cap país: no poden adquirir la ciutadania nova, perquè la seva antiga no tenia el degut reconeixement. Així, per exemple, s'hi troven els de la Bòsnia i Herzegovina, que l'Austria s'havia anexionat. Els habitants d'aquests territoris havien perdut la seva ciutadania antiga, a causa de l'anexió, no entraren en els tractats signats per la nova Austria, perquè no tenien l'austriaca reconeguda, i es van trovar alhora estrangers en tots els països amb els quals confrontaven.

En canvi succeeix, amb més freqüència, que altres tenen dues ciutadanes juntes.

La raó d'aquesta anormalitat és, per exemple, que els Tractats signats per Alemanya i els de Polònia, per a regular l'indigenat, parteixen de la base de la residència habitual, i els d'Hongria i Austria de la possessió d'una ciutadania antiga, que fan base de la nova.

Un habitant de Fiume, per raó dels signats entre Itàlia i els nous països, es pot trobar essent per a uns austriac i per als altres italià; i un alemany resident a Txecoslovàquia, pot tenir tres condicions: la que resulta de la residència habitual, la que resulta de la seva filiació i la que pervé del fet del seu neixement.

Aquests problemes, de derivacions verament complicades i de difícil resolució, que va motivar l'any 1922 una reunió, i Convenció, de Roma entre els governs interessats, encara no en vigència per no haver estat ratificada per tots ells, és un problema que als catalans no ens afecta; un moment hi hagué que Catalunya s'anava a veure embolcallada en una qüestió anàloga, per la desconsiderada i absorbent voracitat dels polítics centralistes; però l'en va salvar la morosa persuasió de la llavors reina regent d'Espanya donya Maria Cristina d'Habsburg, a la qual, per aquest motiu, li haurà de retre sempre l'homenatge de la seva gratitud. L'interès català hi és sols indirecte, i prové de què la solució que fan seva els Estats d'esperit més jurídic, és igual a la que tenien estatuides les lleis catalanes; les Corts de Barcelona de 1520, emancipant-se del criteri llavors corrent, d'imposar la territorialitat sobre la racialitat, consagraren el principi de què la ciutadania s'estenia als *originàris e nadius*, és a dir, als que encara que no haguessin nascut a Catalunya, eren fills de catalans, i les de 1534 repetiren que ho eren els *fills d'aquells, encara que no sien nats* en terra catalana. Interès platònic, però no del tot mancat de fonament, perquè demostra el valor d'actualitat de les lleis nostrades; tant com aquell article del vigent Codi civil suïç que condemna l'abús legal en nom de la llei, principi essencial del règim jurídic català; com l'acord del congrés de juristes catòlics de França, que, per a solidar la família, preconitzà fa un parell d'anys, la necessitat d'unes lleis successòries de tendència igual a la dels nostres heretaments; i com el de l'organisme de la Societat de Nacions, que l'any passat adoptava per model el Consolat de Mar, per a redactar l'Estatut de la marina mercant.

El problema de la llengua i cultura

Els problemes de llengua i de cultura varen ésser tractats d'una manera tan exemplar com simple, que consistí en no teoritzar, sinó en demostrar amb fets, que són superables en essent que hi ha bona voluntat.

El dret a les escoles, el de dirigir-se a les autoritats i a les oficines burocràtiques en la llengua de la pròpia nacionalitat, el del bilingüisme o trilingüisme oficial, el de impulsar la cultura en estudis superiors, no mereixen ja, a l'Europa central, entretenir el temps, perquè estan amplement legalitzats. Els avantatges de multiplicar les facilitats d'estudi són reconegudes a favor de totes les cultures fins on cap interès pràctic sembla que puguin tenir; a Noruega, per exemple, a l'Universitat d'Oslo, s'hi professen cursos de llengua catalana a base de la gramàtica de Pompeu Fabra; i molt més impulsades són les d'aquelles que afecten a agrupaments que conviuen dintre el territori, com a Praga, on al costat de l'Universitat txeca n'hi ha una d'alemanya, o a Brno, on l'escola politècnica és en dues llengües.

Per aquest motiu, l'interès de les qüestions de llengua i cultura queda concentrat en el de conèixer la més perfecta manera d'articular-les, i a la sessió primera que el Congrés hi dedicà, va ésser invitat a explicar el mecanisme de la llei d'Estònia el Dr. Werner Hasselblatt, diputat alemany del Parlament estonià, que era precisament el seu autor.

Comportaria un temps excessiu endinsar-se pel seu articulat; més, és de naturalesa que serà suficient donar una idea de la seva gestació i de les seves bases.

Quan el Govern d'Estònia va resoldre posar mans a l'obra, cridà uns quants homes

significats dels agrupaments nacionals rus i alemany, que té dintre el territori, i els va manifestar que havent decidit promulgar una llei de convivència, els pregava que ells mateixos en redactessin el projecte. L'escollit va ésser l'esmentat Dr. Hasselblatt. Discutit entre'ls invitats, el projecte que aquest senyor va presentar i sotmès a les aprovacions i consultes escaients, va ésser sancionat com Llei.

I heus aquí quin és, esquemàticament el seu contingut.

L'agrupament nacional, fa un cens dels ciutadans que el formen, sense cap intervenció del govern; completades les llistes, els que hi són inscrits, per sufragi directe, elegeixen una junta o comitè de representants, els quals, mentre dura el seu mandat, són les seves autoritats culturals; obren escoles i organismes, els regulen lliurement, nomenen i separen els professors, decideixen amb incontrolades facultats tots els incidents que hi atanyen i les administren; les despeses són cobertes pel què voluntariament paguen els membres de la minoria i el dèficit és cobert anualment per l'Estat i pels Ajuntaments que estan obligats a pagar una quota proporcional prefixada per la llei; l'intervenció de l'estat es redueix a pagar. Tan ampli és el seu esperit, que en veure-se-la acceptada, els redactors sollicitaren una assegurança. Podia succeir que, amb el temps, una votació posés les facultats del Comitè en mans bolxevitzants, o que, sense caure-hi, algun govern hostil inventés el pretext de què hi eren per a imposar-los restriccions, i per a evitar-ho, demanaren que l'Estat designés un representant seu perquè formés part del Comitè en concepte d'*observer*; és a dir, no perquè hi fes l'inconfessable paper d'espieta, sinó el de testimoni de l'honorabilitat en l'aplicació. I aquesta és l'organització a Estònia: la d'un estat que, en lloc de donar a ses nacionalitats diferenciades llibertat cultural, els la garantitza amb l'assegurança que li demanen, i els en paga les despeses.

L'aplicació de la llei d'Estònia

Aquesta llei té un parell d'anys de vida i per la seva categoria pot ésser ja estudiada en l'exemplaritat de l'experiència, ensenyant, per de prompte, dues coses cabdals: que una disposició legal és lletra morta si no es vivificada per l'espiritual acceptació dels que l'han d'aplicar, i que, en canvi, si compta per endavant amb el seu entusiasme, té una fecunditat que sorprèn els mateixos que n'esperaven positius resultats. Una vegada més la realitat de la vida, mostra com és encertat aquell principi del dret català, tan gelosament lloat pels nostres jurisconsults, com incomprès pels règims civils de tradició absolutista, segons el qual, la llei deixa d'obligar, en essent que és rebutjada en l'aplicació pràctica pels que l'haurien d'aplicar; és a dir, així que li fa falta l'espiritual adhesió dels legislats.

El Comitè de l'agrupament alemany ha publicat fa poc el *rapport* d'un dels seus membres, el Dr. Meyer sobre els resultats obtinguts en l'aplicació, i en resum consignà els següents:

El primer és que els fets han destruït els pessimismes dels seus adversaris, segons els quals el cens minoritari es desfaria, així que es comencessin a cobrar quotes de contribució, perquè les quotes han estat cobrades, i no hi ha hagut baixes; el resultat de la cobrança ascendeix al 83 per 100 de la quantitat pressupostada; i on hi ha hagut dificultat, no ha estat en els particulars, sinó en alguns municipis, entre ells el de Reval.

El montant de les quantitats percebudes, pel Comité, pels diversos conceptes de contribucions i subvencions oficials, ascendeix a sis milions de marcs d'Estònia. El doctor Meyer fa notar el valor de la recaptació, perquè, per una d'aquestes imprevisions, inexplicables, el cobrament es va fer, al temps en què era exigit també, un dels impostos de l'Estat. En el què es refereix a l'utilització, el guany ha consistit, a més de sostenir la xarxa d'Escoles de diversa categoria, en obrir-ne una de biblioteques públiques, i en organitzar cursets monogràfics, a Reval, i a Dorpart, confiats, en part, a professors estrangers: uns cursets i unes biblioteques que recorden bastant els de l'avui dissolta Mancomunitat de Catalunya.

Les normes de relació amb l'Estat

L'altre problema, atanyent a les normes de relació de les nacionalitats minoritàries amb l'Estat, va ésser tractat d'una manera semblant al de la llengua i cultura.

El Congrés es va fer seva la proposta, repetidament planejada per l'Unió interparlamentària d'Europa, sobre la qüestió, completant-la amb les normes estatuïdes per la *International Law Association*.

L'essència d'aquestes normes, consisteix en supeditar les fórmules a l'efectivitat de la solució; ço és: a assegurar l'harmonia de la convivència, basant-la en la satisfacció de les necessitats del més dèbil, que és, en aquest cas, la nacionalitat minoritària sense més armes que les d'ordre espiritual, enfront de l'Estat que té, a la seva mà, la força.

La norma primera és que la relació entre els dos, s'ha d'establir segons els principis que són fonament dels comitès paritaris; i estatueix que en tractar les qüestions derivades del problema, no s'han de considerar col·locats Estat i nació minoritària en la posició de superior i inferior, sinó d'igual a igual, amb idèntica categoria i drets, l'un que l'altre.

La segona, és que les sessions que celebrin els respectius representants, les actes que signin i la documentació, han d'ésser públiques; ço és, que cada una de les parts, amb independència de l'altre, té reconegut el dret de donar-les a la publicitat, com a condició necessària per a la seva validesa.

I la tercera, que són considerades anticipadament nul·les i sense cap eficàcia, les renúncies que facin els representants de la nacionalitat, en tot allò que contradigui les aspiracions cabdals de l'opinió nacional que representen.

Articulant aquestes tres bases, entre sí, queda estatuït un règim en el qual les falses solucions hi són fracassades per endavant.

Un projecte de llei d'aquestes normes

Aquest problema de les normes de relació de les nacionalitats minoritàries amb l'Estat, per ésser cabdal, havia ja anteriorment motivat un seguit de treballs encaminats a solucionar-lo, especialment per la ja diverses vegades esmentada Unió de les Associacions per la Societat de Nacions, que tenia encàrrec fet a un ponent, el Prof. Van Overbeke, que redactés un projecte de llei regulador de la matèria.

Aquest projecte va ésser presentat, discutit i finalment aprovat per una comissió

mixta, reunida a Salzbourg a finals del passat Setembre, i avui, imprés, està a l'abast de qui el vulgui conèixer.

Les seves bases són essencialment les mateixes que les aprovades pel Congrés minoritari, però, a causa principalment de l'intervenció d'alguns delegats italians, té amb ell, la diferència de què sols és aplicable a les minories prèviament reconegudes per un tractat o per una declaració oficial de l'Estat; les votacions que va motivar la discussió dels seus 40 articles, foren tan empenyades, que es donà el cas d'ésser aprovada aquesta restrictiva orientació, per un sol vot de majoria; i això li resta malaguanyadament força, fins el punt de què, en ésser aprovat, la delegació polonesa, la txeco-eslovaca, la de Rumania i una part de la d'Itàlia, feren una declaració global de refús, dient que sols podien considerar acceptable un projecte que garantís el dret de les minories de raça, llengua o religió, prescindint de declaracions prèvies de l'Estat al qual pertanyin.

Salvant la restricció esmentada, el projecte és altament simptomàtic: ho ensenya, sense entrar en l'articulat, el seu preàmbul, o, com és diria aquí, l'exposició de motius que l'encapçala, perquè dona a conèixer clarament quin esperit hi ha Europa endins sobre la qüestió. Les paraules amb què comença són aquestes: atès que l'eficax protecció de les minories de raça, de religió o de llengua, és indispensable per a assegurar i mantenir la pau del món..... (1)

La Societat de Nacions

L'anar encaminat l'estudi de tots aquest problemes, els acords que en derivaren, i els treballs complementaris que estan endegats, a redactar un Estatut per a la Societat de Nacions, dona per sí sol idea de quin és l'esperit que hi predomina.

Si Europa està lassa, esfereïda, famèlica de repòs, pels dolors que li ha produït la guerra, sols una plena inconsciència pot imaginar que els homes, sobre els quals pesa la responsabilitat de dirigir-la, puguin sentir encara simpatia pels mètodes d'aixafament i de violència per excel·lència bons per abrandar el foc de noves discòrdies.

Senyala, però, de manera més concreta la seva posició d'ànim, l'esdevingut precisa-

(1) El text d'aquest preàmbul diu així:

1. Considérant

que la protection efficace des Minorités de race, de religion ou de langue est indispensable pour assurer et maintenir la paix dans le monde, que cette protection est la contre-partie du devoir de loyauté qui incombe à ces Minorités envers les États dont leurs membres sont les ressortissants;

2. Considérant

que la Société des Nations trouve dans sa haute mission la protection des Minorités et qu'en reconnaissance de ce rôle, le Conseil de la Société des Nations a, par des résolutions spéciales, accepté la garantie de cette protection;

3. Considérant

que, d'une part, la procédure actuelle sur la matière ne constitue pas une garantie suffisante de la protection des Minorités; que, d'autre part, sans une réglementation suffisante de la procédure, les dispositions assurant la protection des Minorités ne sauraient être efficaces;

4. Considérant

qu'il est désirable que les États qui ne sont liés vis-à-vis de la Société des Nations par aucune obligation légale en ce qui concerne les Minorités, observant cependant, dans le traitement de leurs Minorités de race, de religion ou de langue, au moins le même degré de justice et de tolérance que celui qui est exigé par les traités et selon l'action permanente du Conseil (vœu adopté par la troisième Assemblée de la Société des Nations); constatant que le projet de procédure accepté par la XIme. Assemblée de l'Union, à Aberystwyth, se borne à coordonner les normes actuellement en vigueur et que ce projet ne peut, pour cette raison, donner satisfaction pleine et entière aux revendications qui tendent à obtenir l'établissement d'une procédure vraiment apte à garantir la protection des droits des Minorités, la XIme. Assemblée de l'Union Internationale des Associations pour la Société des Nations a l'honneur de recommander à la Société des Nations l'acceptation du projet suivant de procédure concernant la protection des Minorités de race, de religion ou de langue.

ment amb aquest Congrés de nacionalitats. En iniciar-se els primers preparatius per a dur-lo a terme, la Societat de Nacions, a fi de donar a conèixer la seva actitud, va encarregar a un de sos membres, una ponència sobre les directrius de l'iniciativa: per a evitar el perill de que el designat pogués parlar en un sentit massa subjectiu, l'encarregà al representant d'un país americà, el Sr. Mello-Franco, delegat del Brasil, i aquest va donar la sorpresa d'emetre un parer protocolari, en el qual, en resum, deia que el Tractat de Versalles no preveia la qüestió, i que, per tant, se n'havia de prescindir.

Immediatament, un dels membres de major relleu de la Comissió de minories de la Societat, el professor anglès Mr. Murray Gilbert, va rebatre els arguments del Sr. Mello-Franco, i al cap de poc temps, aquest senyor no era a la Societat de Nacions, perquè es suscitava amb el Brasil la qüestió de la seva retirada.

En reunir-se, mesos després, el Congrés, el seu secretariat era instal·lat en el mateix edifici en el qual ho està el del Consell de la Societat durant els períodes de sessió; i la Societat trametia un delegat oficial a les seves sessions, per a demostrar públicament quina posició prenia envers ell, i conèixer els acords, saltant per sobre dels formulismes, en el mateix moment en què s'anaven prenent. El delegat era el President de la seva Comissió de minories, Sr. Colban.

L'estat de l'opinió

L'estat d'opinió sorgit al volt d'aquests fets, s'endevina a través de les manifestacions de la premsa dels països en els quals pot expressar el seu parer i, és tan diàfan, que queda resumit, sense necessitat de recollir els seus fragments, amb sols citar algunes de les seves particularitats.

I és la primera, que les mostres d'aprovació més expressives, no sortiren pas dels periòdics influïts per les diverses nacionalitats minoritàries, sinó dels deslligats d'elles, com el *Czas de Lemberg*, el *Narodni Dnvnik* o la *Prager Presse*, òrgan del nacionalisme txec, editat a Praga.

Es altre, que on l'aquiescència ha tingut major esclat, ha estat en la premsa alemanya, on s'hi han trobat coincidint els periòdics de tots els partits, des de l'extrema dreta als d'extrema esquerra, des del *Deutschen Tageszeitung* al *Vorwärts*, amb intervencions d'informació personal d'homes com el conegut diputat socialista Breitscheid que assistí a les sessions del Congrés.

Altres, que l'aplaudiment no ha quedat circumscrit a la dels països en els quals la qüestió minoritària té major actualitat, sinó que s'ha estès amb insistència en els que en són deslligats, com Holanda, Suècia, l'Argentina, Suïssa, Anglaterra. *The Times* encapçalava un dels articles que hi ha dedicat, amb els mots: *Es la reconciliació d'Europa*, i aquest to és, amb poc matís de diferència, el del *Journal de Genève*.

El més interessant, però, de tot el que aquest Congrés ha suscitat, és un gest de Mussolini, altament significatiu, perquè posa de relleu, alhora, la seva innegable superioritat com home d'Estat, i la força del moviment.

Un redactor de la *Deutschen Allgemeinen Zeitung* li va sol·licitar una intervist sobre el tema, i Mussolini li digué que era indiscutible el dret de les minories, però, que igualment ho era el de la majoria, i que ell s'atenia al majoritari, perquè malgrat tot el

que s'ha dit, era demòcrata, i a Itàlia, la majoria no eren els eslovens (els habitants dels territoris que Itàlia s'ha incorporat per a situar ses fronteres), sinó els italians.

Vingué mentrestant l'entrada en vigència, a Itàlia, de les anomenades lleis de seguretat de l'Estat, i va ésser empresonat el diputat Josep Wilfan, de la minoria eslovena, que no figura, per tant, en la llista dels feixistes. Wilfan va ésser el president del Congrés minoritari, i ho és del Comitè dels agrupaments nacionals que hi concorregueren, que està portant a terme els treballs endegats; i l'endemà, en arribar a Mussolini la notícia de la detenció, el feu posar en llibertat per ordre personal seva. Quan a Belgrad, el dia següent, finia una sessió de protesta al Parlament amb una manifestació al carrer presidida per diputats de tots els grups parlamentaris, quan se n'organitzaven a alguns dels països centrals i començaven les intervencions dels nuclis que es reuniren a Ginebra, feia hores que havia estat alliberat, i esclotà l'incident amb un telegrama en el qual hi era publicada l'intervenció del Duce.

L'Europa que ve

A ningú ha d'estranyar aquest gest, tractant-se d'un home que ha demostrat les qualitats de Mussolini, ni l'actitud de la Societat de Nacions, ni l'atenció de la premsa, especialment de l'anglesa, perquè no són més que llurs de la posició que està prenent Europa i de l'ambient que hi domina.

Heus aquí una petita mostra de les seves vibracions. En una sola desena del passat agost, coincidiren a Ginebra, una de les reunions del Congrés de la Pau, el meeting central de les Lligues internacionals femenines per la Pau, una reunió general del Rotary Club, les conferències de les Associacions per la Societat de Nacions i el Congrés de nacionalitats minoritàries.

Totes aquestes iniciatives deslligades entre sí, amb orígens i espadiment diversos, són expressió del mateix esperit i tenen essencialment els mateixos procediments i finalitat que el Congrés de la Pan-Europa, que es celebrà al cap de poc de temps a Viena, i de les reunions periòdiques de l'Assemblea interparlamentària. La finalitat consisteix en assegurar una pau estable, per medi de la pacificació dels esperits, i els procediments d'actuació, en no aparèixer en públic sense retre un explícit homenatge de respecte al que caracteritza les diferenciacions, i fer remarcable la companyonia dels que ahir eren separats pels antagonismes dels odis nacionals, diferències de llengua, de religió, o d'ambicions de predomini.

En el meeting de les Lligues internacionals femenines, presidit pel Rector de la Universitat de Ginebra, membre de la Comissió de Mandats de la Societat de Nacions, els tres discursos foren un en anglès, l'altre en francès i el tercer en alemany: era en els dies en que a París xiulaven les caravanes de turistes ianquis, i va prendre-hi part la Presidenta de les Lligues nord-americanes, la Sra. Jane Adams, al costat de la representació de les de França; al Congrés de nacionalitats minoritàries ni treballaven junts la delegació jueva i dos sacerdots catòlics; al Rotary Club tant s'hi fan els parlaments en anglès o en eslau, com en català; al Congrés de la Pan-Europa, s'abraçaren entre frenètics aplaudiments el cap de la joventut francesa amb el de l'alemanya; a les conferències de les Associacions per la Societat de Nacions, el Professor Ruysen, en donava

dues, a l'Universitat, i al Secretariat, proclamant la necessitat d'atendre els ideals de les nacions minoritàries.

Els Estats Units s'han retirat d'Europa dient que després d'haver-hi intervingut han vist que la guerra europea no va ésser més que una guerra civil, i Europa no sols va donant proves repetides d'haver-s'en convençut, sinó que amb fets, està coincidint, a l'avençada, amb aquesta Pastoral col·lectiva dels Bisbes nord-americans, que en parlar de la dictadura de Calles, exalten la fermesa dels catòlics mexicans en ésser heròics defensors dels drets de l'home.

S'ha pogut constatar arreu, després de la guerra, un enfervoriment de religiositat; en l'ordre públic aquest creixement es tradueix en un més efectiu predomini, dins les normes de relació i de govern, d'aquella virtut que en la doctrina cristiana es anomenada la major de totes: la caritat.

L'Europa que ve, ennoblida pel sofriment, està saturada de respecte als furs de la dignitat humana, i al primer i cabdal d'ells, la llibertat d'esperit, sense la qual li es impossible la reconstitució, perquè sense ella no hi ha estímul. El to d'aquesta Europa el donava ahir Anglaterra quan, per a consolidar la seva hegemonia, ha afranquit els Dominis i derogat les velles restriccions que cohibien l'exercici del catolicisme en el seu territori.

Es una Europa que, repetint unes paraules de Nintxix, no s'amaga d'avergonyir-se públicament d'haver confiat en la força, i que s'afanya en assolir la que ha estat perennal essència de l'espiritualitat catalana; aquella que als segles deu i onze, ja conseguia l'unitat del territori català per tractes jurídics, capítols matrimonials i successions, en lloc de confiar-la a la força; la que, amb Ramon Llull, predicava una croada de predicadors, en lloc d'exèrcits; la que preferí un Compromís de Casp a una guerra de dinastia; la que en plena setzena centúria supeditava les prerrogatives del legisladors a la supremacia del costum contra-llei; la que matava els abstraccionismes de les Corts de Càdiz, impeding l'unificació civil contra les diversitats de la vida real, i en els dies presents ha fet oració predilecta seva aquella que recorda que Montserrat és montanya voltada d'oliveres, signe de pau.

Sembla que estigui arribant l'hora en què l'esperit pairal és cridat a presidir les directrius dels pobles: i per això, no en dupteu, en aquesta Europa que s'atança, Catalunya s'hi trobarà bé.

F. MASPONS I ANGLASELL